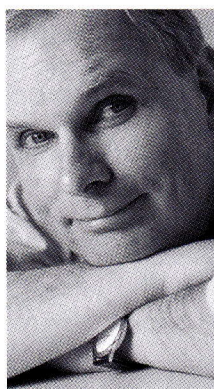

EEN BOM BLIJFT EEN BOM

Een meerderheid in de Tweede Kamer heeft toestemming gegeven om de vier MQ-9 Reaper onbemande vliegtuigen die momenteel worden afgeleverd aan de luchtmacht te bewapenen. Hoewel niet duidelijk is welke wapens zullen worden meegevoerd, betekent dit beleidsvoornemen een breuk met de gedachte dat drones alleen mogen worden ingezet voor verkenningen.

Volgens mij is er niet veel verschil tussen het afwerpen van een bom door een F-16 of F-35, eventueel op basis van doelgegevens geleverd door een onbemand vliegtuig, en een wapen dat wordt afgevuurd door een Reaper. Als het goed is – niet altijd zeker – vuurt de vlieger van een bemand vliegtuig ook alleen maar wapens af als de verantwoordelijke politici hiervoor toestemming hebben gegeven. Hierin schuilt overigens het gevaar dat 'de politiek' zich te veel in detail gaat bemoeien met het aanvallen van doelen. Dataverbindingen maken rechtstreekse betrokkenheid relatief gemakkelijk. Politici moeten duidelijke regels stellen welke doelen mogen worden aangevallen en daarvoor ook als het misgaat de verantwoordelijkheid durven nemen. Incidenten zullen er blijven, ook met bemande vliegtuigen. Het is zelfs voorstelbaar dat een piloot die veilig achter een bureau op duizenden kilometers van de aanval zit beter een afgewogen oordeel kan geven dan een vlieger die luchtafweer moet ontwijken. Het kan zijn dat de verantwoordelijke bevelhebbers meer rechtstreekse invloed hebben op het verloop van een gevechtsmissie en daarom minder gemakkelijk de 'fog of war' kunnen gebruiken als excuus voor eventuele fouten. De introductie van drones is dus meer dan een kwestie van de aankoop van enkele vliegtuigen. In feite wordt oorlog voeren – ogenschijnlijk – steeds beheersbaarder en de inzet van drones is daarvan een voorbeeld. Bovendien worden er bij aanvallen met bemande vliegtuigen ook fouten gemaakt, maar dan kun je het vliegtuig minder gemakkelijk de schuld geven. Kortom: alleen kijken naar de negatieve aspecten van drones is even eenzijdig als alleen kijken naar hun militaire effectiviteit. Grondig nadenken over een Concept of Operations is nodig om de negatieve effecten te minimaliseren en de positieve te maximaliseren. Dat is lastig: ooit controversiële wapens zoals onderzeeboten zijn nu geaccepteerd en misschien hebben kernwapens wel geholpen om in de afgelopen decennia oorlog in Noordwest-Europa te voorkomen.

... zelfs
afgeworpen
door een
drone

Hans Heerkens
is docent
luchtvaartindustrie
Universiteit Twente
hans.heerkens@freeler.nl

groter gevaar dan toestellen zoals de MQ-9 die een flinke infrastructuur nodig hebben. Kleine drones kunnen relatief gemakkelijk worden gebruikt en zijn moeilijk te bestrijden. Desondanks vallen ze in principe buiten het nieuwe Kamerbeleid. Sowieso zal Nederland zich moeten bezinnen op anti-dronermaatregelen; Rusland en andere landen introduceren ook bewapende drones. We zullen dus moeten nadenken over een wijze van oorlog voeren waarbij drones op grote schaal worden toegepast. De kwetsbaarheid voor aanvallen op strategische doelen en het vermogen een oorlog voort te zetten grotendeels zonder menselijke beperkingen vormen volgens mij een groter gevaar dan de kans op het onterecht aanvallen van een doel. Al is het maar het hogere tempo waarin een conflict zich kan afspelen. Aan besluitvorming moet aandacht worden besteed. Ik vraag me af of politici zich dit voldoende realiseren. Laserwapens die geen zware munitie nodig hebben, vormen een potentieel krachtig wapen.

TEN SLOTTE

Bij de ontwikkeling en inzet van welk wapen dan ook moeten we ons de vraag stellen of de meerwaarde tijdens een oorlog opweegt tegen de nadelen: menselijk leed, kans op escalatie enzovoort. Als eerste drones bewapenen is even onverstandig als het helemaal niet doen. Ruslands invasie in Oekraïne toont dat militair geweld nog niet is uitgebannen, hoewel de lange periode van vrede in West-Europa – niet vanzelfsprekend in dit door oorlog verscheurde continent – zeker stemt tot dankbaarheid. Voor wat betreft drones kunnen we profiteren van het denkwerk over ethische aspecten dat elders, bijvoorbeeld in Duitsland, al is verricht. Maar er blijven lastige vragen. Wie krijgt de zeggenschap over drones, en wie beheert het gebruik ervan, als er bijvoorbeeld vliegende onderzeeboten of tanks komen? Komt er een doctrine waarin 'bemand' geen plaats heeft, zoals de grondstrijdkrachten grotendeels buitenspel stonden bij de inzet van strategische bommenwerpers tijdens de Tweede Wereldoorlog? Verschuift de machtsverhouding tussen landen met en zonder infrastructuur voor onbemande vliegtuigen? Bereiden drones ons voor op de opvolging van de F-35 JSF, die wellicht onbemand zal zijn? Misschien moet binnen de NAVO een eenheid worden opgericht die nieuwe technologieën beproeft en in grote vrijheid hun gevolgen onderzoekt. Dat kost veel geld en er is veel technische en andere kennis nodig, maar als we veiligheidsvraagstukken serieus nemen moeten we dat ervoor over hebben. ✎

DRONES ONVERMIJDELIJK

Wat Nederland ook doet, overal ter wereld worden drones bewapend. Misschien zijn kleine, goedkope drones wel een